

БЪЛГАРСКИ ВЕСТНИК

Издание на Българското републиканско самоуправление

брой 6. година VI. 25 юни 2000 г. Будапеща, Унгария

Д Е Н Я Т Н А Б О Т Е В

На 2 юни България чества Деня на Ботев. В деня на неговата героична смърт българският народ свежда глава на признателност пред паметта на всички българи, дали живота си за свободата на Родината.

Христо Ботев е роден през 1847 г. в Калофер, в семейството на учителя Ботю Петков. Учи в Карлово и Калофер, след което се записва в гимназията в Одеса. Учителства в с. Задущевка в Бесарабия, връща се в България да замести в училището своя болен баща, но революционната дейност, която развива прави невъзможно оставането му в родината и през 1867 г. емигрира в Румъния. Запознава се с дейците на българската революционна емиграция Стефан Караджа, Хаджи Димитър, Стефан Стамболов, Желю Войвода и др. Преживява общия възторг от преминаването на четата на Хаджи Димитър в България и тежката покруса от нейната гибел. В Букурещ се сближава с Васил Левски и от 1869 г. активно се включва в революционното движение. През 1871 г. редактира вестник "Дума на българските емигранти", година по-късно, заедно с Любен Каравелов редактират вестник "Свобода", а после и "Независимост". След гибелта на Васил Левски и оттеглянето на Любен Каравелов започва да издава вестник "Знаме" и се очертава като теоретик и ръководител на революционната емиграция. Влиза в състава на избрания през 1874 г. нов БРЦК и когато през следващата година се взема решение за подготовка на всенародно въстание Ботев обикаля Бесарабия, посещава Одеса, събира пари за закупуване на оръжия,

агитира, убеждава, разяснява целите на борбата, пише пламенна поезия, политически статии, фейлетони, сатира и пр. В писмо до Т. Пеев от февруари 1876 г. той пише: "Аз ще направя ръцете си на чукове, кожата си на тъпан, главата си на бомба, пък ще да изляза на борба със стихииите."

След избухването на Априлското въстание той организира въстаническа чета от 200 души, която на 17 май 1876 г.

дето и да се намират те по света. Защото неговото пророчество се сбъдва:

"Тоз, който падне в бой за свобода, той не умира!"

Българите в Унгария издигнаха през 1996 г. в двора на своя културен дом в Будапеща паметник на Христо Ботев, пред който, както всяка година така и тази на 2 юни, от името на Посолството на РБ в УР, българското училище "Христо Ботев" в Будапеща. Българския

слиза на българска земя при с. Козлодуй. След тридневни сражения с преследващите ги турски войски и башибозуци на 20 май /2 юни пов стил/ във Врачанския балкан в подножието на връх Камарата над падината Йолковица, пада проиизан от неприятелски куршум един от най-достоините синове на България. С героичния си подвиг, с безсмъртната си поезия, с цялостното си творческо дело Христо Ботев завинаги остава в сърцата на всички българи, къ-

културен институт, Дружеството на българите в Унгария, Българското републиканско самоуправление, българските самоуправления в Будапеща и Сигетсентмиклош и Църковното настоятелство бяха положени венци на признателност. Слово произнесе посланикът на РБ в УР Св. Панов. Изпълнена бе литературно-музикална програма. Всички присъстващи колянничеха в едноминутно мълчание пред безсмъртната памет на геронте.

Среща на Културите

Централно събитие по време на Дните на българската култура под патронажа на Антонина Стоянова, съпруга на президента на Република България и Анико Леваи, съпруга на министър-председателя на Република Унгария бе концертът църковна музика на българския мъжки хор "Йоан Кукузел-Ангелогласният" на 16 юни. В рамките на културната програма бе открита и представителна изложба на нашите художници Миролоба Гендова, Росен Русев и Антони Дончев в Унгарската национална галерия.

На 16 юни г-жа Стоянова и г-жа Леваи се срещнаха и с българските жени в Унгария, в рамките на традиционните срещи на жените, организирани от г-жа Панова, съпруга на българския посланик тук. На срещата Антонина Стоянова и Анико Леваи се отзоваха с готовност и споделиха как се е зародила идеята за тази нова поредна среща на българската и унгарската култура.

Антонина Стоянова:

Замисълът да се проведат дни на българската култура в Будапеща, съответно на унгарската култура в София се роди при една моя среща с г-жа Леваи, където ние обменихме опит във връзка с дейността си - тя, като съпруга на министър-председателя на Унгария и аз, като съпруга на президента на България. Създаде се много бързо подходяща атмосфера и стигнахме до идеята, че ние двете можем да организираме такава среща на двете култури. Много скоро след това, благодарение на инициативността и активността на българската общност в Будапеща, идеята се реализира. Естествено, с голямо удоволствие и надежда очаквам представянето на унгарската култура в София, което се надяваме да стане в най-скоро време.

Останалата част от програмата е характерна за всички мои посещения: при всички случаи срещата с жени интелектуалки за мен е много важна, както с оглед на позицията, която имам, така и поради личните ми интереси. Естествено, не мога да пропусна да не отида в българското училище. Ще имам срещи и с представители на унгарската култура.

Бих искала българските жени в Унгария да запазят жизнеността и инициативността си и да се обръщат все по-често към корените и традициите на българския народ.

Анико Леваи:

С госпожа Стоянова се срещнахме през пролетта на миналата година на един прием във Вашингтон. Заговорихме се и почувствах близост и симпатии към нея. Вече бях чувала от г-н Дончев за ръководената от нея фондация "Ценности". Още тогава се уговорихме, че - имаме ли случай - ще продължим започнатия разговор. Тази зима, когато бях със съпруга ми в България, г-жа Стоянова ме покани у тях. В този януарски ден решихме, че трябва да направим нещо, за да съживим връзките между българската и унгарската култура и да дадем крила на намиращите се в застои отношения. Бяхме сигурни, че щом имаме решимостта да постигнем нещо, паистина с повече работа, но ще успеем.

Замисълът ни беше да покажем такива неща от живота на народите си, които - независимо от езиковите бариери - да могат да се възприемат и оценят, създавайки по този начин нещо ново и неповторимо. Така изборът ни падна на хора за църковна музика "Йоан Кукузел-Ангелогласният". Убедена съм, че това ще бъде един великолепен концерт. Сред публиката ще бъдат не само унгарските меломани, любителите на църковна музика, а естествено и цвета на живеещите в Унгария българи.

Следващата стъпка ще бъде представянето на Унгария в България с концерт на наш представителен оркестър през есента.

*под патронажа на президента на Република България
Петър Стоянов*

На 26 и 27 август 2000 г. на легендарните Роженски поляни се организира общобългарски събор "Рожен 2000". На него ще си дадат среща българи, пръснати по всички кътчета на света, завърнали се в родината, за да почувстват духа на нова България.

Космическият глас на Валя Балканска, на фона на сто каба гайди, ще възвести началото и ще се прелее в гласовете на наши прочути народни и оперни звезди. Съборът ще завърши в неделя, 27 август, с голям концерт от 20.30 ч. на смолянския площад с участието на знаменити български певци и инструменталисти.

Желаете ли да участват в Събора могат да се обърнат към Информационния шаб, изграден към Дружеството на българите в Унгария: Будапеща, IX р. ул. "Вагохид" 62, тел. 216-16-21. Владимир Калицов, Мария Тюнкова.

**ОБАДЕТЕ СЕ!
ОЧАКВАМЕ ВИ!**

Репортаж от мястото на събитието

ХАЛАСТЕЛЕК 2000

На 10 юни в Халастелек се състои Третата среща на българите в Унгария, организирана от местното Българско самоуправление. Самият факт, че се провежда за трети пореден път ни навежда на мисълта, че това ще стане една хубава традиция за българите в Унгария. И въпреки някои неу-

дачи с информацията, вина за която носи и "Български вестник", срещата премина успешно, хората се чувстваха приятно.

Когато малко след 15 ч. председателят на Българското самоуправление в Халастелек Никола Кушев се качи на сцената, издигната за случая в двора на училището, за да открие срещата, слънцето така прежуряше, че като че ли само той имаше смелостта да излезе от сянката. Но това не беше така, защото веднага след него там се качи и кметът на Халастелек Антал Щофан, който поздрави присъстващите на български език. Това прозвуча приятно и дружелюбно, но който си спомня знае, че и миналата година той направи същото, само че сега българското му произношение беше по-добро. Това показва, че г-н Кметът често е в компания на българи или с други думи връзките между Кметството

и Българското самоуправление са резултатни и добри.

Тук бяха посланикът на РБ в УР Светлозар Папов и военното аташе полк. Методи Милев, председателят на БРС Димитър Цуцуманов, председателят на БСС Владимир Енчев, председателят на ДБУ Димитър Танев, председателят на Българското младежко дружество Данчо Мусев, председателят на Българското самоуправление в Мишколц Янош Вълчев и др. българи и унгарски приятели.

Миналата година времето беше лошо, валеше дъжд, духаше силен вятър. При сегашната суша всеки би се зарадвал на един такъв дъжд, но участниците в традиционния футболен турнир все пак предпочитат слънцето. Не случайно посланикът Св. Панов дойде значително преди откриването - с него беше и футболният отбор на Българското посолство, който за първи път участва в турнира. Той изпълни началния удар, с който започна турнира. Победител излезе, за трети пореден път, отборът на Халастелек, с което спечели и преходната купа.

Постепенно в двора идваха нови хора, сенките ставаха все по-дълги и уж времето захладя, децата от "Росица" изиграха своите танци и накрая малките танцьори

и публиката извиха едно кръшно българско хоро. Настроението се покачваше, Рачо продължаваше да пече вкусните си кебапчета, имаше и достатъчно студени напитки, засвири и оркестър, срещата продължи до късно с народно веселие.

П.П.

СРЕЩА

На 13 и 14 май Българското самоуправление на Дебрецен гостува на своите сънародници в Пейч. В седалището на самоуправлението председателят Йордан Бонев запозна гостите с дейността на тяхното самоуправление, с живота на българите в окръг Бараня, с проблемите, които ги вълнуват и какво предстои да направят. Председателят на самоуправлението в Дебрецен Ищван Делев също разказа за живота на българите в града. Гостите разгледаха Пейч, заедно с домакините посетиха българското военно гробище в Харкан и положили цветя на гробовете на загиналите за свободата на Унгария български войни от Първа българска армия.

П.П.

ЧЕСТВАНИЯ ЗА 24 МАЙ

ВЪРВИ, НАРОДЕ ВЪЗРО- ДЕНИ, КЪМ СВЕТЛИ БЪДНИИ ВЪРВИ!

За първи път празникът на Светите братя Кирил и Методий в Будапеща е празнуван през 1939 г. Вече 61 години българите в Унгария празнуват. При лошо време в Културния дом, при добро време на хълма "Сечени" се събират и млади и стари българи от Будапеща и от цяла Унгария, за да празнуват заедно празника на българската просвета и култура и на славянската писменост.

Към 11 ч. всички бяха приканени да заемат подредените за целта места. Отец Иван Шумов отслужи молебен за Св. Кирил и Методий, създателите на славянската азбука.

Слово за тяхното дело и значението му за славянството произнесе извънредният и пълномощен посланик на РБ в УР Светлозар Панов.

Литературно-музикалната програма, ръководена от Лили Зафирова, бе открита с рецитал на ученици от българското училище. В програмата участваха съставите "Янтра", "Росица", "Мартеница" и "Здравец". Музикалния съпровод бе изпълняван от оркестрите "Рила" и "Вихър". Специален поздрав към присъстващите поднесе световно известната българска народна певица Валя Балканска, чийто глас се носи в космоса с песента "Излезе Делю хайдутин". В програмата участва детски състав за унгарски фолклор от Сигетсентмиклош, а също така и народната певица Роза Банчева.

Гост на ДБУ бе председателят на Дружеството на българите в Хърватска със седалище в Загреб Рашко Иванов със своята съпруга.

Управителният съвет се беше погрижил за добрата подготовка на тържеството. Освен традиционните кебапчета не липсваха и наливната бира, безалкохолни напитки, кафе, сладолед и за първи път бяха въведени купони за предварително закупуване, което бе улеснение за многото гости.

Организиран бе базар, на който желаещите можеха да си купят книга за живота на Валя Балканска "Глас от вечността", компактен диск с нейни изпълнения и диск на оркестър "Рила".

Проведоха се и състезания по волейбол, баскетбол, но най-горещо беше на футболното игрище, като на победителите председателят на ДБУ Димитър Танев връчи голямата награда - буре с наливна бира!

Под звуците на народна музика и хора веселието продължи до късно след обяд. *Н.В.*

И тази година тържеството се проведе по традиционния сценарий с молебен в местния църковен храм, слово за Светите братя и литературно-музикална програма изнесена от български и унгарски ученици, след което последва полагането на венците. За в бъдеще добре би било и унгарските деца и преподаватели от училището в Залавар да бъдат поканени в Будапеща да се запознаят с българското училище, с дейността на българските институции в Будапеща, да присъстват на едно българско тържество.

ВЕНЦИ ПРЕД ПАМЕТНИКА НА Св. КИРИЛ И МЕТОДИЙ

В чест на 24 май, на 27 май представители на българските институции в Унгария: Посолството на Република България, българското училище "Христо Ботев" в Будапеща, Българският културен институт, Дружеството на българите в Унгария, Българското републиканско самоуправление, Столичното българско самоуправление, Българското самоуправление в Сигетсентмиклош положиха венци пред паметника на Св. Кирил и Методий край Залавар. Венци бяха положени още от кметството в Залавар, местното училище, но също името на двамата славянски просветители и Дружеството за унгаро-българска дружба.

В МИШКОЛЦ...

То започна с полагане на венец пред паметната плоча на художника Миклош Мажаров. Венец положи и зам. кметът на Мишколц Дьорд Юда. Слово произнесе музеоложката Гертруд Бода. Венци бяха положени и пред паметната плоча на българското училище в Мишколц, където Коста Ганчев, бивш ученик в училището, разказа спомени. След обяд се проведе Третата научна конференция на тема "Българи в Унгария" като основният доклад беше изнесен от доц. Ленке Чикхен. Участваха и гости от Самоуправленията в Будапеща и Дебрецен.

В XVIII БУДАПЕЩЕНСКИ РАЙОН

На 26 май в културния дом "Бела Кондор" в XVIII район нашите сънародници честваха 24 май. Председателят на Българското самоуправление Марин Цанов очерта накратко делото на Св. Кирил и Методий за славянството. Художничката Мирюлюба Гендова откри изложбата на художника Иван Дружинин, чиито живописни табла бяха подредени в театралния салон на дома. Съставът "Янтра" изпълни български народни танци, а накрая и публиката се хвана на извилото се в салона хоро. Актрисата Габриела Хаджикостова рецитира стихове и беше ръководител на цялата културна програма.

И В ДЕБРЕЦЕН

Българското самоуправление организира честването на 24 май по стар български обичай сред природата с лика на Светите братя, обкичени с цветя, със

слово и кратка програма, с народна музика и песни, изпълнени от Роза Банчева. Имаше и гости от Мишколец и Кипкунцелед-хаза. Не липсваха и българските

кебапчета и общото веселие. Отбелязан беше и Денят на детето, като малките палавници получиха подаръци.

П.П.

НАШЕТО ИНТЕРВЮ

Произхождам от известен български род...

Разговор с Ленке Чикхеи, директор на Изследователския институт на българите в Унгария

Доцент Ленке Чикхеи започва да изучава български език през 1962 г. в българското училище в Пейч при учителя Марин Станков. Завършва българска и унгарска филология в Будапещенския университет, след което работи седем години в издателство "Мора" като редактор на българска и полска литература. Тогава започва да превежда и български автори. Сред тях Ивайло Петров, Станислав Стратиев, Вера Мутафчиева, Иван Вазов, Йордан Радичков. От 1976 г. работи в българската катедра на университета в Будапеща. Защитавя докторска и кандидатска дисертация, и двете в

областта на българо-унгарските отношения. От 1992 г. е ръководител на българската специалност в университета, а от април 2000 г. е директор на Института на българите в Унгария.

Г-жо Чикхеи, вашата привързаност към българите и България е пословична. Дори съм чувала, че в произхода ви има нещо българско.

Действително е така, макар че и за мене беше голяма изненада, когато при събирането на материала за първата ми дисертация уточних, че семейството на баща ми е от рода на известния книжовник от края на XVII и началото на XVIII век Кръстю Пейкич. След това успях да проследя пътя на бежанците от чипровската емиграция и моя род през Трансилвания до Южна Унгария.

Може би на това се дължат и една част от изследванията ви и интереса ви към тези българи?

Точно така, това ме свързва с българо-унгарските връзки като тема за изследване. Аз и досега продължавам да работя по тази тема.

Изследователският институт на българите в Унгария съществува от 1997 г. Вие сте неговия нов директор. Какви са плановете ви за бъдещата работа на института?

Първо, трябва да кажа, че наследих много добри основи. Предишното ръководство - госпожа Лили Пенева-Винце и Адриана Пападопулос са свършили наистина много добра работа и на тази основа искам да продължа. Макар че не успях още да седна на разговор с тях, мога да кажа че някои дейности ще продължат по същия начин както бяха започнати по тяхно време. Досега института имаше три секции: език и литература, история и етнография. В бъдеще работата в езиковедския профил ще продължи под ръководството на Петър Сотиров, лектор в Дебре-

ценския университет, който изследва езика на българите в Унгария. Мисля, че неговите изследвания могат да бъдат допълнени с една фонотека, с архив от звукозаписи, които увековечават говора на българите в Унгария. В литературния профил имаме много добри специалисти: Светла Кьосева, поетеса, преводач и Петър Кръстев, който е преподавател в Средноевропейския университет. В историческия профил ни предстои задачата да събираме архивни материали за българите в Унгария и всякакви документи, които са свързани с българите. Има много такива документи в унгарските архиви, ще имаме работа за няколко тома. Етнографският профил беше досега най-важният профил на Научния институт и аз смятам това да продължи и напред. Надявам се, че той ще продължи да работи със същата енергия и успех под ръководството на Лили Пенева-Винце и Адриана Пападопулос.

Освен това искам да създам още два профила - библиографски, под ръководството на Райна Симеонова, която е готова да издирва ценните български книги от преди 1944 г., намиращи се в унгарските библиотеки. В социоложкия профил ще участва в общо изследване на малцинствените семейства в Унгария. Това е едно голямо проучване на Академичния център за малцинствени изследвания. Наред с трите големи малцинства: немците, хърватите и словациите, ние сме избрани да се включим в това изследване като единствено "малко" малцинство в Унгария.

Имате интересни планове. Особено добро впечатление прави отварянето към други унгарски научни институции. Смятате ли да поддържате такива връзки и с други научни звена?

Естествено, разчитам на помощта и на унгарски институти, и на българските академични институти, както в езиковедския профил, така и в библиографския, и в историческия - стига те да са съгласни да работят с нас.

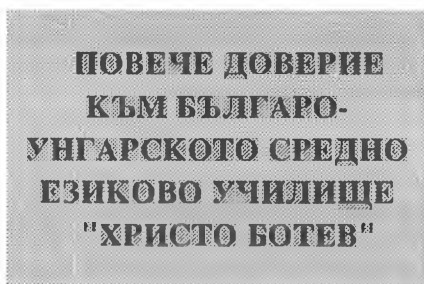
А какви форми за популяризиране на българската култура предвиждате? Стои ли това като задача пред института?

Тъй като 25 години работих в университета, не мога да се откъсна от студентите си и затова мисля, че ще бъде много полезно организирането на редовни лекции за горните класове от българското училище и за студентите от българската специалност, на които те могат да чут интересни неща за историята и културата на българите в Унгария. Вече мина първата такава лекция, изнесена от Пенка Чапгова. Интересът бе толкова голям, че я помолихме да изнесе още две лекции. Имаме вече уговорена лекция и с Адриана Пападопулос.

Такава амбициозна програма изисква и сериозно финансиране. Има ли средства института и откъде може да ги набави?

Институтът работи без бюджет, така че работата е на доброволни начала. За отделни мероприятия и програми можем да кандидатстваме за средства, но аз мисля, че най-напред трябва да положим основите на новите му дейности и тогава да мислим за пари.

Интервюто взе Св. Кьосева

Българското училище в Будапеща съществува вече 82 години. То винаги е било средище за съхраняване на българското национално съзнание, бит и култура. В живота на една малка българска общност в чужбина, то и днес запазва тези си функции. Училището е единствената институция, в която усвояването на българския език се осъществява по един систематичен начин от най-ранна

възраст. Човек, който не е усвоил надеждно български език не е пропит с български дух и по-късно трудно ще бъде участник и посетител на изявите на българската общност. Българският му корен лесно може да изсъхне в забързаната атмосфера на големия град. Затова и нашата главна задача е, освен да даваме знания и умения за различните образователни степени, да съхраним българската традиция и да дадем възможност тя да бъде продължена в новите обществено-политически условия в Унгария.

В БУСЕУ "Христо Ботев" се осигурява начално, основно и средно образование. Обучението се провежда по индивидуален учебен план, одобрен от Министерството на образованието и науката. Той съчетава унгарските и българските изисквания, произтичащи от двустранното споразумение, подписано между двете страни през 1992 г. като осигурява необходимия брой часове за български и унгарски език, история и география в съответствие с унгарските изисквания.

През тази учебна година бе изработен и одобрен от МОН Правилник за приложение на двустранното споразумение за дейността на училището. Така гимназиалният курс на обучение се предвижда от подготвителен клас по български език. Курсът на обучение е 12 годишен и отговаря на международните стандарти за средно образование. След полагане на зрелостни изпити учениците получават диплома за завършено средно образование на български и унгарски език, която им предоставя права, произтичащи от българското и унгарското законодателство. С новия учебен план се въвеждат задължително два чужди езика /освен български и унгарски/ от 9 кл., а английски език се изучава от втори клас. В 11 и 12 клас се изучава екскурзоводство и по договореност с Унгарското министерство на търговията учениците след положен изпит могат да получат унгарско свидетелство за практикуване на специалността.

В учебния план са предвидени и

достатъчно часове по информатика и компютърни технологии. За пълноценното им провеждане допринася добрата техническа база. Компютърният кабинет е оборудван с най-съвременни компютри и интернет със средства на Унгарското министерство на образованието, за което сме безкрайно благодарни.

Въвежда се нов учебен предмет - гражданско образование.

За привличане на повече деца от български произход или интересуващи се от български език унгарски деца, живеещи в далече от Будапеща райони, училището е готово да разкрие пансион за около 15 деца. Таксите за пансиона ще бъдат символични, а обучението в училището е безплатно. Към училището функционира и детска градина за деца от 3 - 6 годишна възраст. Училището разполага с бюфет и стол, с който се осигурява топла храна за желаещите ученици. За учениците от района на Чепел училището осигурява превоз със собствен транспорт.

Педагогическият процес в училището е съобразен с голямото разнообразие на интереси и изисквания, предявявани към него. Целта е училището да се превърне в авторитетно и привлекателно учебно заведение, като се впише в богатата палитра от средни училища в Будапеща.

Добро е и кадровото осигуряване на училището. От България се изпращат учители, защитили педагогическите си умения и качества. Унгарските колеги са също добри професионалисти. Много добри са изградените контакти между преподавателския състав и Дружеството на българите в Унгария, общ е техният стремеж училището да се превърне в притегателен център за българската общност тук, максимално да отговаря на нейните потребности, професионално и задълбочено да очертава перспективите на развитие, като се опира на съвременната педагогическа наука.

Иска ми се да обърна внимание на един често с тревога коментиран факт - намаляване броя на учениците. Статистиката сочи, че броят на учениците е

намален, но за последните 10 г. той е относително постоянен. Намален е броят на местноживеещите ученици, затова апелирам за повече доверие в българското училище, за повече вяра в неговите възможности да гарантира едно качествено образование на децата, което ще им даде добър старт в новите условия на пазарната икономика и за малко личен пример. Само така българско училище ще има и в следващото хилядолетие.

Златан Тодоров
директор на БУСЕУ
"Христо Ботев" в Будапеща

Културни вести

На 13 май по инициатива на Българското републиканско самоуправление и на Българския културен институт бе представен поетът Иван Николов. Иван Николов е роден в разделеното от Ньойския договор с. Ресеп, Босилеградско. В поезията си дава израз на вълненията, които изпитва откъснатия от родината си човек.

На 15 май в театър "Мерлин" се състоя будапещенската премиера на пиесата "Игра на котки" на Ищван Йоркен в постановка на немския театър в Сексард. В ролята на Мишлето блестящо се представи актрисата Габриела Хаджикостова.

На 16 май в Българския културен институт бяха представени три книги на поета Борис Роканов: "Стихове", "Български народни приказки, прочетени от Борис Роканов" и "Стих и четка". На разговора, на който присъстваха и унгарските поети Йожеф Уташи и Арпад Кун, бяха засегнати въпроси, свързани с книгоиздаването, с писателския труд и читателския интерес към добрата литература.

На 18 май в БКИ "Малко театро" се представи пред българската публика с композиция по стихове на Стефан Цанев. Представлението бе осъществено от Габриела Хаджикостова, Габриела Молек и Виктор Тот.

По случай 24 май Фондация Про скола булгарика зарадва най-малките читатели с антология на българската детска литература. Изданието "Жива вода" е осъществено с помощта на Фонда за национални и етнически малцинства и Министерството на националното културно наследство.

На 21 май Българското републиканско самоуправление, Българското столично самоуправление и Българският културен институт организираха тържествено честване с концерт на Деня на българската просвета и култура и славянската писменост. Гост на българската общност в Унгария отново бе световноизвестната българска народна певица Валя Балканска. Почитателите ѝ можаха да я чуят на празника и на хълма Сечени и в музикалния клуб Фоно. Валя Балканска получава световна известност, когато през 1977 нейната песен "Излел е Делю хайдутин" е избрана сред 1500

други песни да бъде изпратена в космоса със спътника "Вояджер", представящ най-характерните звуци на земята и земната цивилизация. Валя Балкапска е чакан гост навред по света, с изпълнителското си майсторство тя е завладяла сърцата на слушателите по всички точки на земното кълбо и ги е направила приятели на българската народна песен.

На 26 май в Българския културен институт бе представена пиесата "Леки четива", постановка на познатия ни вече ЕТ "Трифоноф". Талантливият Николай Павлов се представи в случая не само като актьор, а и като автор на наградената от Френската академия пиеса.

На 31 май българската публика в Будапеща има удоволствието да присъства на новата премиера на "Малко театро". Постановката "Пеперуда" е композиция по текстове на Елин Пелин, в която са вплетени българските обичаи "пеперуда" и "герман". Режи-сьорът Ишван Ц. Над - който е и автор на композицията - използва музиката, танца, движението и талантливата игра на актьорите Габриела Хаджикостова и Бела Пинтер, за да създаде един впечатляващ спектакъл, в който се преплитат приказно и митично, злободневие и вековна традиция. Изпълнители на танците са познатите ни вече от предишните постановки Агнеш Тана-Ковач, Юдит Ишпан, Чила Фьолдеш и Маргит Михай, пиесата е и актьорски дебют на певицата Роза Банчева. За озвучаването са използвани аудио-записи на гласовете на Борис Луканов, Тамаш Фодор, Николай Бинев и Кръстьо Лафазанов. Костюмите са дело на Габриела Хаджикостова.

С новата си постановка "Малко театро" навлиза в един нов етап от своето развитие, лични амбициите на създателите му да правят все по-разнообразен и богат театър. Да се надяваме, че театралната ни труппа ще полу-

чава и зашапред подкрепата на българските организации и самоуправления, без която функционирането му би било невъзможно.

По случай седмицата на книгата в Унгария от печат излезе поетичен сборник, в който са представени петима български поети в превод на Йозеф Утани. Книгата е издадена в издателство "Орфеус".

На 4 юни в неделя в Музикалния клуб "Фоно" се състоя вечер на българския джаз и фолк, на която се представиха известните български музиканти Теодосий Спасов и Николай Иванов, заедно със своите състави.

Теодосий Спасов владее своя инструмент както никой друг български изпълнител на кавал. Той свири на кавал неща, които друг не би могъл да изсвири. В България свирането на кавал е доста консервативно, споделя Теодосий Спасов. Той е разработил своя собствена техника, която рязко го отличава от останалите - свири и едновременно комуникира с другите изпълнители, свири и пее на кавала. От солов инструмент при него кавалът се превръща в инструмент,

който може да води диалог.

Теодосий Спасов свири от десетгодишна възраст, учил е в музикалното училище в Котел и в Пловдивската консерватория. През 1989 г. за света го открива Милчо Левиев.

На 14 юни в Българския културен институт се състоя литературна вечер в памет на големия унгарски поет и преводач на българска лирика Ласло Наги по случай 75-та годишнина от рождението му. Творчеството на Ласло Наги бе представено с встъпително слово на Тошо Дончев, с участието на артистите Габриела Хаджикостова и Дьорд Орбан.

Коренът ни е един- България

от Адриана Петкова Пападопулос

Не мога да скрия радостта си от едно обстоятелство: че българите в Унгария масово четат собствените си издания, в което определено бях изгубила вяра след вече забравената миналогодишна шумотевица по тази тема. Благодарим на "Български вестник", че за статия, публикувана не на неговите страници в размер на 1,5 страница, помести

стилно и коректно написани "отговори" в повече от 4 стр. не на зададените в статията въпроси, а на странични теми /например даренията от страна на българската държава на дома и пр., които всъщност бяха потвърдени и от двамата автори с будещи голямо доверие факти/. Фактически полемиката бе изнесена на една неоспорвана територия, за да се отклони вниманието от важните въпроси: кога ще бъде завършено събирането от 13 февруари т.г. и каква е концепцията на новия Управителен съвет?

Никои не омаловажава качествата, даренията и сплотеността на българската колония в Унгария. Без тези нейни качества нямаше да има за какво да помагат и българската, и унгарската страна и съм много благодарна на двамата ми колеги от последния брой на "Български вестник", които само потвърдиха това още един път, макар и не съвсем целенасочено. И тази година са отпуснати помощи за дружеството - от Столичното българско самоуправление и от Републиканското - за тържествата от годишния календар, които са всъщност унгарски държавни средства.

Също така съм изключително възхитена, че Управителният съвет на Дружеството на българите в Унгария има най-после свои говорители /не съм сигурна, че повечето от членовете на Управителния съвет знаят за това/. Те веднага могат да реагират компетентно и добронамерено в наша помощ. Остава говорителите да бъдат и официално произведени за такива. Не би било лошо те да бъдат и посветени в структурата на управление на Културния дом и дружеството, защото тогава ще им стане ясно, че въпросната статия във в. "Български културен форум" не търси никакво оправдание за никого - защото при колективно ръководство и персоналната вина на всеки член на дружеството - пишеш или не пишеш - е толкова, колкото на всички останали. Въпросната статия само обяснява основните събития от последните десет години, около които много

се шуми, но досега никъде, освен във в. "Български културен форум" не бе направен опит за тяхното обяснение. Може би това го превърна още от първия му брой в най-четено, цитирано и препрочитано издание.

И докато сега говорителите се занимават със странични теми, каквато е в случая новият вестник като явление, преките ръководители на Дружеството раздават имотите на Дружеството под наем на своя отговорност - без разрешение на общото събрание за това, защото е по-лесно да се извлече полза *без труд*. И за да отклонят вниманието на членовете на колонията от това, **решиха да спорят за нищо** и да вдигат около това колкото може по-голям шум - стара, изпитана метода. И като капак на безмисления спор се прибавя подхвърлената излишна тема и за българския кореп, по която **спор няма - корепът на всички ни е един - България...** Това е причината и нашите деца прекрасно да знаят български - това е езикът, на който се говори в нашите семейства. Заради това се създаде и новата организация, за да се засили дейността ни и в областта на съхранението на езика и културата ни. Културният форум не се създаде срещу нещо, а за нещо - за дейността, която е в състояние да развие в много сфери на културата, при положение, че получава и нужната подкрепа.

И сега си задавам само един тъжен въпрос - въобще някой интересува ли се от съдбата на културния дом и голямото дружество в момента така, че и да го боли за това, което става там? От какво ще се поддържа, от какво ще бъде обновен домът и кога, при положение, че вече е даден в чужди, непознати ръце?

Изворът на "живата вода"

Имало едно време един цар. Той бил тежко болен. Тримата му сина тръгнали по света да търсят жива вода, от която ако събнел, щял да оздравее...

Така започва чудната книга с

приказките, стихотворенията, песните и разказите на моето, твоето, на вечното наше детство. Защото колкото пъти разгърнем нейните страници, толкова пъти поемаме дългия път на лъкатушещи спомени във времето. Сякаш бисерни капки, стекли се в поток, ромонящ сладко, сладко... И във всяка една от тях се оглежда късче от онова безгрижно, игриво и невинно наше детство: ту изправени с панделка на косата да рецитираме "Татковина" от П. Р. Славейков, ту по къси панталони с презрамки и небрежно свлечени чорапки да пеем "Овчар" от И.Вазов, ту с блеснали очи да четем на глас историите на Патилан, или пък просълзени да преразказваме "Майчина сълза" от А. Каралийчев. В антологията на българската литература за деца /и не само за деца / майсторски са събрали най-ценните произведения на българската литературна класика от Възраждането до средата на вече отминаващия век: П.Р.-Славейков, И.Вазов, К.Величков, Ц.Церковски, Ст. Дришов, Елин Пелин, Гео Милев, Ран Босилек, А.Каралийчев, Дора Габе, Елисавета Багряна, Калина Малина, Веса Паспалеева, Емилиян Станев и още много други. Книгата е илюстрирана със качливите рисунки на Миролюба Гендова. Нека благодарим на фондация "Про скола булгарика" за прекрасната идея да влее чиста и жива вода в нашия запъхтия, позацапан, понякога безпътен или пък шеметно преминаващ, поовехтяващ живот. И нека отпием глътка, а после още и още от онази вода -живата, за да можем да останем и след себе си дори...

Татяна Кръстева

Клуб на пенсионера

През месец май се навърши една година от създаването на Клуба на пенсионера, основан по предложение на г-жа Пенка Чапгова. За целта от Фонда за националните и етнически малцинства

бяха отпуснати 120.000 форинта.

През изтеклия период Клубът провеждаше ежемесечно (всяка първа сряда от месеца) своите сбирки. Бяха изнасяни беседи, програми от Габриела Хаджикостова, др. Варо. Гост на клуба беше известната българска оперна примадона Лиляна Кисьова. От изнесените беседи ще спомена две, които са важни не само за пенсионерите, но и за по-младите. Едната бе - "Системата и целите на българските самоуправления", изнесена от председателя на Българското републиканско самоуправление Димитър Цуцуманов, а другата - "Значението на двойното гражданство и подмяната на паспортите", изнесена от бившия консул г-н Граменов.

Често пъти някои от пенсионерите изненадваше присъстващите с вкусна баница или сладки.

Средната посещаемост е от около 15 души.

Радостно ще бъде, ако от септември, тъй като юли и август са месеци на ваканция, броят на посетителите се увеличи.

Използвам случая да напомня на всички желаещи да посещават клуба, че сбирките ще започнат на 6 септември 2000 година от 10 часа в библиотеката на Българския културен дом.

ВИДЕН ПОЛИТИК И ДЪРЖАВНИК

На 28 май т.г. Илия Маринов изнесе пред наши сънародници лекция за видния български учен, общественик, политик и държавник проф. Богдан Филов. На вниманието на нашите читатели представяме някои пасажки от лекцията.

Богдан Димитров Филов е роден на 28 март 1883 г. в Стара Загора. Баща му е от Калофер, завършил Одеското юнкерско училище, участник в отбраната на Шипка и в боя при Шейново. Майка му, Елисавета Сахатчие-

ва, произхожда от заможно семейство от Карлово. Младият Богдан учи в родния си град, в Пловдив, апрел 1900 г. завършва с отличие гимназия в София. С държавна стипендия заминава за Германия, където изучава класическа филология и археология. През 1906 г. с успех защитава докторска дисертация на тема: "Легионите в провинция Мизия". Завръща се в България и постъпва на работа в Народния музей в София, но между 1907 и 1908 г. отново слуша лекции по археология в университетите в Бон, Париж и Рим. От март 1909 г. е уредник на Староковния и нумизматичен отдел на музея, а две години по-късно е назначен вече за негов директор.

По време на Балканската и Първата световна война, като археолог към щаба на армията, обикаля и изследва неовоосвободените български земи, а съвместно с проф. Йордан Иванов проучват историята на Вардарска Македония и планината Беласица. В края на 1919 г. в Берн, на немски, английски и италиански, излиза от печат неговото фундаментално изследване "Старото българско изкуство", труд не загубил актуалността си и до днес. Освен класическите езици Богдан Филов свободно владее немски, руски, френски, английски и италиански, работи изключително напрегнато като извършва огромна научно-изследователска и преподавателска дейност и се утвърждава като един от най-авторитетните и плодотворни български учени-археолози. В неговите над 200 научни труда Богдан Филов се извява като задълбочен изследовател на българското минало, блестящ учен с международна известност, организатор, преподавател и общественик. От 1929 г. е редовен член на БАН, а от 1937 г. и неин председател. Основател е на Българското археологическо дружество, председател е на българския Пенклуб, професор в Софийския университет, член на много научни дружества, носител на ордена на френския Почетен легион и др.

През 1932 г. се жени за Евдокия Петева, но деца нямат.

През ноември 1938 г. става министър на Народното просвещение, с което започва политическата му кариера, без да е бил член на някоя партия. На 14 януари 1940 г. е назначен от цар Борис III за министър-председател на Царство България. На този пост остава до септември 1943 г., когато след смъртта на Царя е избран за един от тримата регенти. На 7 септември 1944 г. си подава оставката - не желае да подпише манифеста за война с Германия и влизане на българската армия в активни военни действия.

След преврата на 9 септември 1944 г. е осъден на смърт от Народния съд и на 2 февруари 1945 г. разстрелян. През 1996 г. присъдата му е отменена.

Конкурс

Фондацията за национални и етнически малцинства обявява открит конкурс за изготвяне на фотографии по повод предстоящата изложба "Деп на малцинствата- 2000".

Мото на изложбата: Малцинствата в Унгария през последното десетилетие на XX век.

Срок на подаване: 1 септември 2000 г. по пощата в препоръчано писмо на адрес: 1387 Budapest, 62 Pf. 25.

За повече информация и формуляри се обръщайте към фондацията.

Адрес: Budapest, V ker., Akadémia u. 3, II/240.

Правни консултации

Българското републиканско самоуправление съобщава, че следващите правни консултации ще се проведат на 11 и 25 септември 2000 г. от 16.00 часа в седалището на Българското републиканско самоуправление; 1093 Budapest, Lonyay u. 41.

Българско предаване по унгарската телевизия

Всеки последен четвъртък на месеца по първа национална телевизия от 13.00 часа.

Българско предаване по унгарското радио

Всека сряда от 21.30 часа предаваме българска емисия по унгарското радио. За Будапеща и района предаването можете да хванете на вълните на радио "Калипсо" на 873 килохерца (средни вълни). В провинцията предаването се хваща на вълните на регионалните програми на унгарското радио.

Важни телефонни номера

Посолство на Република България:
322-0836, 322-0824
Българско републиканско самоуправление: 216-4210
Български културен институт:
269-4246
Дружество на българите в Унгария: 216-6560
Български православен храм „Св. Кирил и Методий“:
215-0039
Хотел „Рила“: 216-1621
Ресторант „Царевец“:
216-1797
Българско училище:
269-5280
Авиокомания „Балкан“:
317-1818
Груп: 332-1941

Конкурс

Фондацията за национални и етнически малцинства обявява конкурс за стипендии за учебната 2000/2001 година за учащи се в средни и висши учебни заведения.

Срока на подаване на документите за средношколци е 14 юли 2000 г.

Срока на подаване на документите за студенти е 29 септември 2000 г.

За по-вече информация и формуляри се обръщайте към фондацията.

Адрес: Budapest, V ker., Akadémia u. 3. П/240.

Съобщение

Българското самоуправление в Халастелек вече трета година организира екскурзия до Поликраище. Автобусът за Поликраище тръгва от кметството на Халастелек на 22 юли 2000 г. в 17.00 часа. Връщане в Будапеща на 3 август 2000 г. от кметството на село Поликраище в 17.00 часа. Цената на билета в двете посоки е 17.000 форинта, а само в едната 12.000 форинта. Автобусът е панорамен с климатична инсталация и тоалетна.

За повече информация се обръщайте на телефони:
06-24-40-40-63 сутрин от 7.00 ч. до 17.00 ч.

Конкурс

Фондация "Про скола българика" обявява конкурс за ограничен брой стипендии на учащи се в средни и висши учебни заведения

КАНДИДАТИТЕ ТРЯБВА ДА БЪДАТ:

- от български произход
- да са редовни ученици в средно или висше учебно заведение
- да имат изявени интереси в някоя област на българската култура

- да имат добър успех
- да владеят български език

ДОКУМЕНТИ:

- удостоверение от учебното заведение, че е редовен ученик или студент
- конкурсен проект, от който да личи приобщеността към българската общност
- автобиография
- препоръка от местното българско самоуправление, а при липса на такова от Българското републиканско самоуправление
- копие от ученическа или студентска книжка за установяване на успеха

СРОК НА ПОДАВАНЕ НА ДОКУМЕНТИТЕ:

· 30 септември 2000 г.

Стипендиите са за десет месеца. В началото на второто полугодие стипендиантът трябва да представи документ, че продължава редовното си обучение. При отсъждане на стипендията, лицето декларира, че не получава стипендия от Фонда за национални и етнически малцинства в Унгария.

Документите се приемат на адреса на Фондацията:

1093 Budapest, Lónyay u. 41.
PRO SCHOLA BULGARICA
alapítvány

ОБЯВА

Хотел "Рила" спешно търси рецепционист знаещ български, унгарски и английски език. Постъпване веднага. Заплата по договореност.

За справки: тел. 216-16-21. Владимир Калицов.

Български вестник ISSN 1416-3098 *Bolgár Hírlap* Месечно издание на Българското републиканско самоуправление в Унгария Отговорен издател: Димитър Цуцуманов. Редакция: Отговорен редактор - Александър Марков, Техническо оформление - Огнян Кожухаров. Излиза с материалната подкрепа на Столичното българско самоуправление. Печат: „Феникс“ Адрес на редакцията: Szerkesztőség: 1093 Budapest, Lónyay u. 41. Tel.: 216-4210 A Bolgár Országos Önkormányzat havilapja, a Fővárosi Bolgár Önkormányzat támogatásával. Felelős kiadó: Czuczumánov Dimiter. Szerkesztőség: Markov Alexander - felelős szerkesztő, Kozsuharov Ognjan - tördelő szerkesztő. Публикуваните материали изразяват мненията на техните автори. Ръкописи и снимки не се връщат.

ВИДЕН ПОЛИТИК И ДЪРЖАВНИК

На 24 юни 1241 г. в столицата Търново починал един от най-изявените владетели на Второто българско царство цар Иван Асен II /1218 - 1241/.

Той бил първороден син на "стария цар Асен" и царица Елена, но точната година на неговото раждане не е известна. Предполага се, че е роден най-късно през 1193 или 1194 г. След убийството през 1207 г. и на втория му чичо цар Калоян и узурпирането на престола от Борил, той, заедно с по-малкия си брат Александър, били прехвърлени от верни техни боляри при куманите, а после при русите в Галичко-Волинското княжество. Тук те прекарвали повече от десет години и изчаквали подходящ момент за връщане на престола на законния му наследник Иван Асен. Този момент настъпил в края на 1217 г. когато с поддръжката на кумани и руси той обсадил Търново, болшинството от болярите минали на негова страна, Борил се опитал да избяга, но бил заловен и ослепен. На престола се възкачил новият цар Иван Асен II.

Политическата обстановка на Балканите била доста сложна: Константинопол бил все още във властта на латинците. На юг епирският владетел Теодор Комнин и никейският император Йоан Дука Ватаци, враждували помежду си вместо да обединят силите си срещу латинците, и всеки поотделно с неотслабваща амбиция се стремили към престола в Константинопол, което не било чуждо и за българския владетел. На запад и север били сърбите и унгарците. Българската държава при управлението на Борил загубила предишната си мощ и била сведена до второстепенна сила в Европейския югоизток. Точно сега едно събитие дало възможност на младия български цар да прояви своите забележителни политически и дипломатически качества на далновиден и прозорлив владетел. В 1218 г. унгарският крал Ендре II се връщал от неуспешен кръстоносен поход и тряб-

вало да мине през България. Иван Асен II се съгласил да го пусне при условие, че сключи с него политически съюз и му даде за жена дъщеря си Ана-Мария. Ендре II се съгласил, папата също и в 1221 г. унгарската принцеса тържествено била провъзгласена за българска царица. /Първата жена на Иван Асен II Ана изпратили в манастир/. Зестрата, която българският цар получил, била Белградската и Браничевската област /загубени преди това срещу унгарците от Борил/, роднинство не само с унгарския кралски двор, но и с латинците /една от дъщерите на латинския император била жена на Ендре II/

и с Никея /предстояща била сватбата на сина на Ендре II с дъщерята на никейския император/. Съюзът с латинците Иван Асен II подсилител с годеща на дъщеря си Елена, която тогава била на две години, с 11-годишния Балдуин II, на който българският цар трябвало да стане настойник! Зестрата тук била присъединяването на Пловдивска област към българската държава. С другата балканска сила - Епир, Иван Асен II пък сключил мирен договор, скрепен с брак между Мария /дъщеря на Иван Асен II от първата му жена/ и Мануил, брат на император Теодор Комнин. В тази доволно сложна политическа

обстановка именно с умелата си политика на "балансиране между силите" Иван Асен II си възвърнал както редица територии населени с българско население, така и загубения от неговия предшественик политически авторитет на българската държава. Експанзивната политика обаче на Никея и особено на Епир, който през 1225 г. завзел Източна Тракия, Одрин и Димотика и стигнал почти до Цариград, неминуемо водили до конфронтация с България. Сблъсъкът естествено не закъснял - през пролетта на 1230 г. Теодор Комнин потеглил с многобройна войска срещу България. Решителното сражение станало на 9

март в областта Клокотница, близо до гр. Хасково. Броят на българската войска бил много по-малък, но тя защитавала своята родна земя и смело нападнала врага, носейки на върха на едно копие договора с никейците, който те нарушили. Поражението на гърците било пълно, сам император Теодор Комнин и свитата му били пленени и откарани в Търново. В плен наднавали и много войници, но Иван Асен II се отнесъл човекорлюбиво с тях и ги пуснал свободно да се върнат по домовете си. Тази негова постъпка разнесла славата му на справедлив и милостив победител и крепостните врати се отваряли пред него без бой и кръвопролития.

Скоро той завзел Одрин, Димотика, земите между Марица и Места, Битоля, Сяр, Прилеп. Северна Тесалия, цяла Албания и стигнал до Драч на Адриатическо море. Границите на българската държава се миели от три морета! С тази победа, която е може би най-забележителната в българската политическа и военна история, Иван Асен II обединил под скиптъра си всички български земи. Сега българската държава достигнала върха на своето могъщество.